

04330

Világháború képes krónikája

Jenő kir. herceg
balkáni hadsereg főparancsnoka.

Ára 24 fillér

17. füzet, 1915. jan. 31.

A Világháború Képes Krónikája rendkívüli kedvezményei.

T. előfizetőink és olvasóink az alább ismertetett két könyvcsoportból csupán a fel-tüntetett bekötési díj ellenében, tehát úgyszólván **ingyen** kapják meg a nekik tetsző műveket, a következő módokat mellett:

Aki **félővre** 6. - koronával fizet elő Krónikánkra, az a két csoportból **félét**enkint **egy egy kötetet** választhat.

Aki **negyedővre** 3. - koronával fizet elő Krónikánkra, az negyedévenként az **egyik csoportból egy kötetet** választhat.

Akik **fizetnekint** vásárolják a Krónikát, szintén részesülnek kedvezményeinkben, **negyedévenként egyszer egy kötetet** választhatnak az egyik vagy másik csoportból, ha a Krónikánk minden fizetéshez mellékelt **kedvezményesjelvényekből** négy egymás után következő számot beküldenek.

A **kiválasztott kedvezményeket** a pénz előzetes beküldése ellenében szállítja a kiadó-hivatal, de megrendelhetők azok minden könyvkereskedőnél, árusnál, trafikban.

Mindenki ott szerzheti meg a kedvezményeket, a honnan a krónikát kapja. Budapesten a kedvezmény díján felül kötetenkint 40 fillér, vidéken kötetenkint 72 fillér fizetendő szállítási és csomagolási díj fejében.

1. csoport. VILÁGHÍRŰ UTAZÁSOK KÖNYVTÁRA.

RÁTH MÓR-FÉLE KIADÁSOK DÍSZKÖTÉSSEN.

1. **Jephson: Emin Pasa és a lázadás Aequatoriában.** Gazdagon illusztrált mű, 1 kötet. 14 kor. 80 fill. **bolli ár helyett ráfizetés 2 kor.**

A világirodalom egyik legkiválóbb utazási munkája, melyben a szerző, aki a Stanley-féle világhírű expedícióban résztvett, eszias kalandjait és viszonyosság utazásait írja le, rendkívül sok pompás kép kíséretében.

2-3. **Hübner Sándor gróf: A britt birodalom keresztül.** Két kötet számos képpel és térképpel. 20 kor. **bolli ár helyett kötetenkint ráfizetés 2 kor. 50 fill.**

Hübner Sándor gróf, az egykori követ és miniszter, kedves, könnyed mesélő, aki mindazt, amit mély tudással és alaposággal megfigyelt, vonzóan és élvezetelig végig érdekesen adja elő. Anglia és gyarmatai manapság mindenkint érdekelnék és ebben a műben mindent megtalálni, ami azokról tudni való.

4-5. **Höhnel Lajos: A Rudolf és Stefánia tavakhoz.** Teley Sámuel gróf felfedező útja Keletafrikában. **Két kötet,**

179 képpel és színnyomatú térképpel. 29 kor. **bolli ár helyett kötetenkint ráfizetés 3 kor.**

E mű érdekességet tárja fel Teley Sámuel gr. felfedező útjának történetét és olyan népekkel ismeret meg, melyek mindeddig minden idegen be-folyástól érintetlenül, senkitől sem sejtett életet éltek.

6-7. **Gróf Benyovszky Móricz emlékiratai és útleírásai.** Fordította Jókai Mór. **Két kötet. 19 kor. 20 fill. bolli ár helyett ráfizetés kötetenkint 2 kor.**

8-9. **Gróf Benyovszky Móricz élettörténete.** Irta Jókai Mór. **Két kötet, illusztrálva. 18 kor. bolli ár helyett ráfizetés kötetenkint 2 kor.**

Gróf Benyovszky Móricz mozgalmas életében érdekes kalandokon ment át, melyeket élettéljes közvetlenséggel örökített meg. Már maga az, hogy Jókai Mór érdemesnek találta, hogy Benyovszky iratait közreadja és élettörténetét megírja, a mű kiváló értékét bizonyítja. A mi itt Szibériáról el van mondva, az ma, a világháború eseményei közepett aktuálisabb, mint valaha.

2. csoport. MIKSZÁTH-MŰVEK.

LÉGRÁDY-FÉLE KIADÁSOK DÍSZKÖTÉSSEN.

10. **Beszterce ostroma.** Illusztrált díszkiadás, 13 kor. **bolli ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.**

11. **Kísértet Lublón és egyéb elbeszélések.** Illusztrált díszkiadás. Mühlbeck, Neogrády és Jankó rajzaival. 13 kor. **bolli ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.**

12. **Szent Péter esernyője.** Illusztrált díszkiadás. Neogrády rajzaival, 13 kor. **bolli ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.**

13. **Az új Zrinyiász.** Társadalmi és politikai satirikus rajz. Díszkiadás. (Nem illusztrált) 12 kor. **bolli ár helyett ráfizetés 1 kor. 50 fill.**

Mindkét csoportban foglalt művek egytől-egyig alkalmasak születésnap, névnap, bérmanapi, karácsonyi, ujévi és minden más ünnepi ajándék céljára.

BEKÖTÉSI TÁBLA

A Világháború Képes Krónikája I. kötetéhez — díszes és tartós kivitelben — rendelhető minden könyvkereskedésben, árusnál, trafikban, valamint a kiadóhivatalban. Ára 1. — korona, melyhez kézbesítésért helyben 20, vidéken 35 fillér csatolandó.

A Világháború képes krónikája

SZERKESZTŐ SÜLE ANTAL
RÉVAI-KIADÁS TELEFON 56-27HETENKINT EGY FÜZET
ELŐFIZETÉSI ÁR 1/4 ÉVRE 3 K, 1/2 ÉVRE 6 KSZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ
BUDAPEST VIII. ÜLLŐI-ÚT 18.

HARCTÉRI KÉPEK

Félegyházy László hadnagy felvétele.

Az utolsó roham.

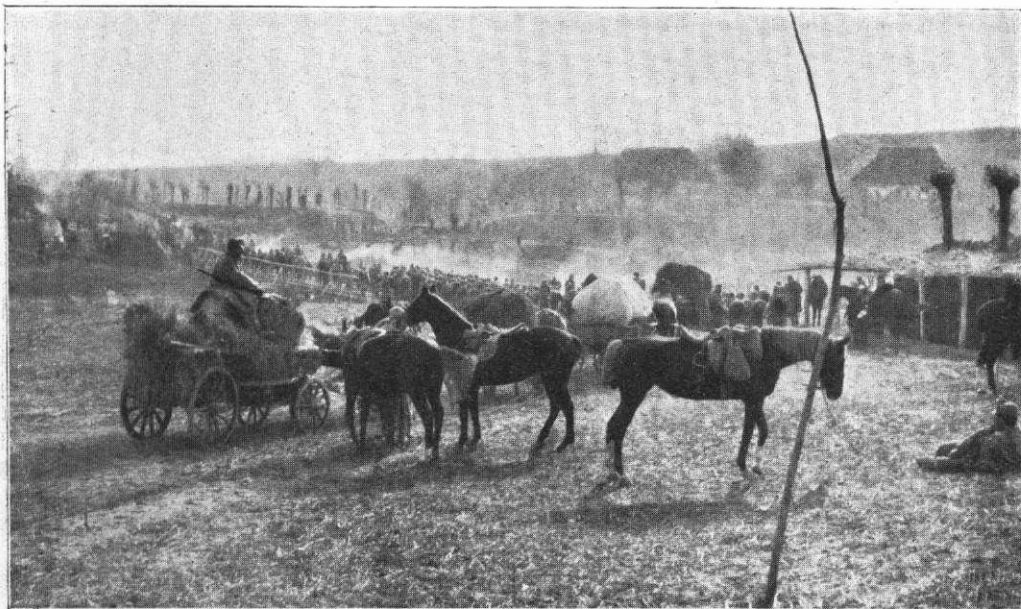
A tiszt kardjának villanására megfujta a trombitát: Rajta magyar, rajta! Vele rohant a sereggel és az a lelkesedés harsogott kürtje ércetorkából, mely ott villogott a szuronyok hegyén és ott ezer halnikész magyar fiú hűségese szívében. De golyó érte. A riadó hangja még ott zúgott és keringett a trombita öblös belsejében, mikor hályog borult szemére, lélekezete megnehezült és lerogyott a trombitás. Érezte, ez a halál. De nem ezt bánta. Rohamon a zászlóalj és nincs, ki e gyönyörű hőstettnek a zengzetét adja. Keze ismét hűlő ajkához emeli a trombitát, vérző melle ismét megfeszül és a völgy felett még egyszer felharsan: Rajta magyar, rajta!... Ez a trombitás hattýúdala.

Nehéz haubic-üteg fedezékben. (Kilophot, Wien XIX.)

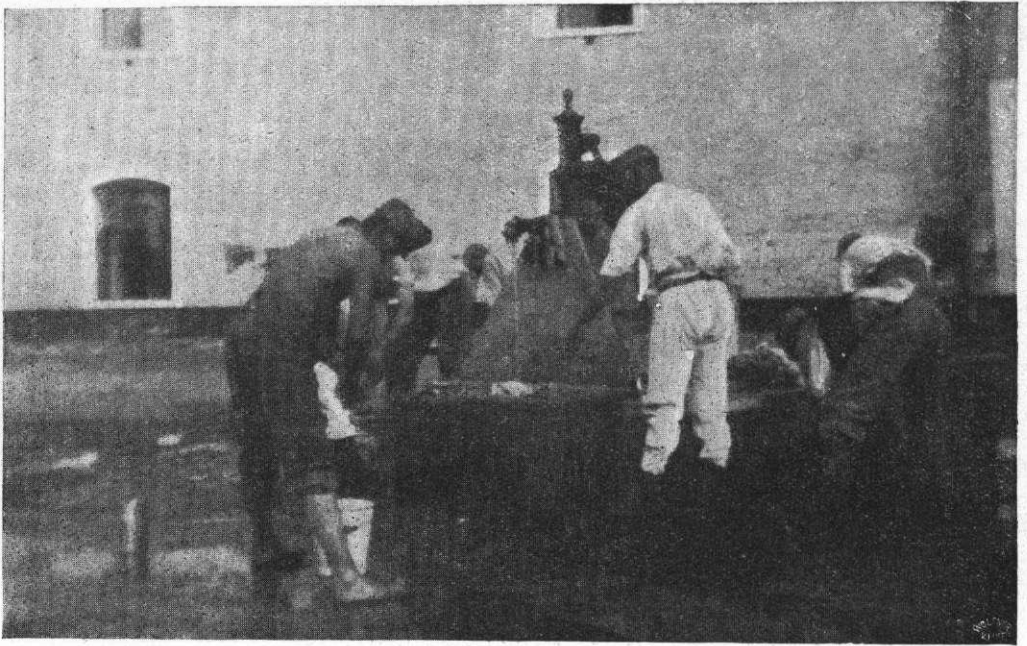
A lelőtt «veréb». Így hívják a fáról orvul lövöldöző komitácsikat.

Csapataink átkelése egy röglönzött hídon; a háttérben tüzelő haubic-üteg.
(Kilophot, Wien XIX.)

Lipót Szalvátor kir. herceg megsejmléli a 30.5 cm.-es mozsarak működését.

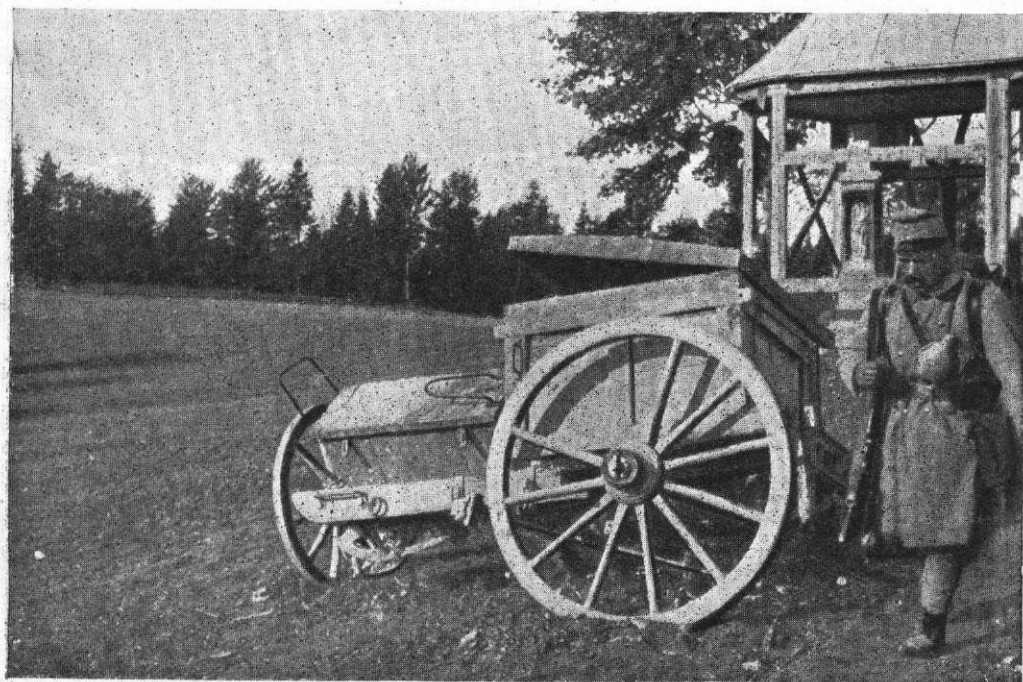
Harc után. Nagymosás az elfoglalt kaszárnya udvarán.

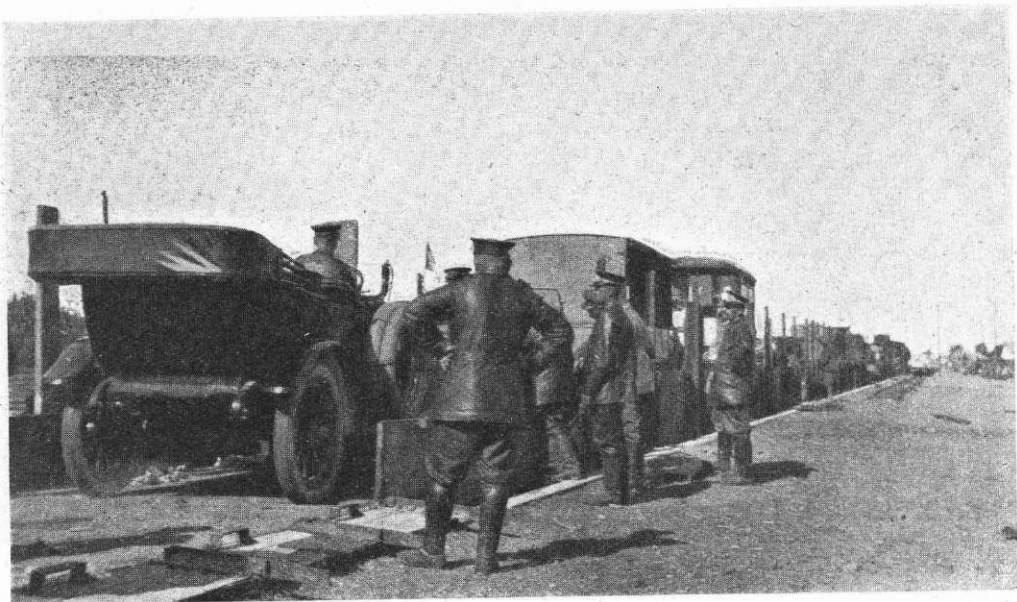
Harc után. Elromlott szerszámjaikat javítják az utászok.

Német hidászcsapatok a front mögött Franciaországban.

Szétlőtt tüzérségi lőténykocsi (Félegyházy László hadnagy felvétele).

Katonai autók szállítását a harctérre. (Kilophot, Wien XIX.)

A sebesült katona levelet diktál bajtársának. (Egyesült fényképirodák, Amsterdam.)

A MÁSODIK CSATA LEMBERG KÖRÜL.

A nyolcnapos első lemergi csata véget ért anélkül, hogy a véres küzdelmeknek akár győztese, akár legyőzöttje lett volna. Az orosz bevonult ugyan Lembergbe, de ennek a sikerének csupán politikai jelentősége volt, a lemergi orosz uralom a hadviselés sorsára semmiféle különösebb hatást nem gyakorolt. A hadseregnek hadsereget kell keresnie és azt megverni; békés, nyílt város megszállásáért csak az emberanyagban túlbő orosz haderő hozhat áldozatot, anélkül, hogy ezzel a legkevésbé is gyarapítaná hadászati sikereit, vagy kilátásait a végső győzelemre. Hogy a mi visszavonulásunk önkéntes elhatározásból történt, híjjával a veszteség minden külső jelének, azt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az ellenség maga sem hitte el helyzetének gyökeres megváltoztát és egy percig sem gondolt arra, hogy seregeinket nyomon kövesse. Minden valószínűsége megvan annak a föltevésnek, hogy az első lemergi csatában az oroszok vesztesége aránytalanul nagyobb volt, mint a miénk; emellett szól az is, hogy a háromnapí, mindkét részre egyaránt szükséges pihenő elteltével nem az orosz, hanem a mi seregünk kezdte meg a dicsőséges eseményekben oly páratlanul gazdag offenzívát. *Lemberg, Grodek és Ravaruska* végeláthatatlan katonasírjai minden időben készsége tanuságtévői lesznek a magyar honvéd harci erényeknek, melyeknek halhatatlan ragyogásán nem ejthet foltot az a leverő tény, hogy a brutális tömeg háromszoros túlerején ezúttal sem vehettek döntő győzelmet. Nem csapatokat, de seregeket vertek szét honvédeink, páratlan sikereik mámorában rohanva előre, ám végre is meg kellett állniok, mikor a szétvert seregek helyén újak támadtak a földből és mindenünnen friss orosz erők előrenyomulásáról érkezett jelentés. Ameddig emberi ész, erő és vitézi elszánás bírta, addig katonáink győztesen megállták Dávid harcát Góliáttal. De aztán ismét újabb pozíciót kellett keresniök elhelyezkedésük számára, miután megállották a hadviselésnek azt a legcsodálatosabb próbáját, hogy a három oldalról is veszélyeztetett balszárnny visszavonulását biztosítani tudták.

Csönd a csatatéren — írta szeptember 6-án egy harctéri tudósító. A nyolcnapos viaskodás után elhallgattak az ágyuk, hüvelybe bújtak a kardok, gulákba rakva a puskák. Innen és túlhan a betegeket ápolják és a holttestek garmadáit takarítják el.

Egy nappal később mi megkezdtük a támadást.

Arról az ötnapos csatáról, mely magába foglalta a Lemberg, Grodek és Ravaruska körüli harcokat, a hivatalos jelentés a következőképpen számolt be szeptember 15-én:

A Hucva-menti győzelem által teremtett hadi helyzet lehetővé tette, hogy a Kelet-Galiciába bevonult igen erős ellenség ellen támadásba menjünk át. Felismervén annak szükségét, hogy a Lemberg-től keletre vívott harcok után visszavonult seregünk támogatassék, a *Komarovnál* győzött sereg parancsot kapott, hogy a megvert ellenséggel szemben rövid üldözés után csak alárendeltebb erőket hagyjon vissza, a zömét pedig a *Narol-Uhnov* közti területen, eddigi előnyomulási vonalával majdnem ellenkező irányban, Lemberg felé csoportosítsa. Ez már szeptember 4-én meg is történt. Úgy látszott, hogy az oroszok, miután a harc nélkül átengedett Lembergbe bevonultak, Lublin irányában oldaltámadást akartak keresztülvinni, abban a hitben, hogy a grodeki tavak vonala mögé visszavonult seregünket figyelmen kívül hagyhatják. Ezalatt azonban ez a sereg készen állott arra, hogy a most már északról Lemberg felé előnyomuló saját erőnk várható csatájában résztvegyen.

Szeptember 5-én ez az utóbbi seregcsoport már átlépte a Ravaruska-Horyniec közti vasútvonalat. Balszárnyával megtartván a Ravaruska körüli területet, jobbszárnyával szeptember 6-án Kurniki-ig bekanyarodott és 7-én az észak felé előretolt ellenséges erőkkel komoly harcokba kezdett. Szeptember 8-án virradatkor a komarov-ravaruskai 70 kilométeres arcvonalon megkezdődött általános támadásunk, mely 11-éig teljesen eredményes volt és különösen a déli szárnyon, egészen Lemberg közelébe jutott. E siker ellenére szükségessé vált seregünk egy új csoportosításának elrendelése, mivel az északi szárny Ravaruskánál fenyegetve volt és újabb hatalmas orosz túlerő nyomult elő úgy a Krasznik előtt harcoló hadseregünk ellen, *mind pedig e hadsereg és a leMBERGI csatatér közé.*

A komarov-ravaruskai támadás. (Félegyházy László hadnagy felvétele.)

Az ötnapos csatában mindkét fél súlyos veszteséget szenvedett, kivált Ravaruskánál vertük vissza véresen az oroszok éjjeli támadásait.

Eddig (az eddigi összes harcok eredményeképpen) 41 ezer orosz foglyot szállítottunk a monarchia belsejébe.

A hivatalos jelentés, melyet itt közöltünk, könnyen áttekinthető képét adja a második lebergi csatának és érthető magyarázatát offenzívánk, majd visszavonulásunk céljának.

Megújult offenzívánk kezdetén, mivel a várostól északra, Ravaruska felé nyuló magaslatok kitűnő védelmet nyújtottak az ellenségnek, a grodeki tavak mögött előtörő seregeink legnagyobb erővel a Brusszilov orosz generálisnak Lembergtől délre elhelyezett serege ellen fordultak, bár ezt a terepet is dombláncok fedik, melyek mindegyikét hosszas tűzépárbajok után szuronyrohammal kellett elfoglalni.

Persze, az oroszok ezúttal sem várták meg, míg katonáink a puska vastagabb végét feléjük fordítva sáncaik peremén termettek, hanem rendszerint még idejében visszavonultak a következő dombláncon elkészített sáncárkaikba. Ezt a vérrel már oly bőségesen megáztatott földet csak lépésről-lépésre lehetett elhódítani és a támadók napjában alig néhány kilométerrel juthattak előbbre. A széles mezőségeken ismét a modern álló csata borzalmas képe bontakozott ki, látszólag üres, néptelen térségeivel, melyeken csak bizonytalan pontocskáknak látszanak a szökellésszerűen előrenyomuló rajvonalak, miközben felettük sivít a shrapnell, csattog a gránát és szünetlenül kelepel elül-hátul a gépfegyver.

Honvédeink előreszökellése ellenséges tűzben. (Félegyházy László hadnagy felvétele.)

Az álló csata, irtózatos feszültségével, kiapadhatatlan áradásával a tűznek, szünetlen dörgésével a fegyvereknek: ez a pokol maga. A mi részünkről ezúttal már a páncélos vonatok is beleszóltak a kábító koncertbe a maguk géppuskáival és ágyuival. Az egyikkel megesett, hogy gránátlövés megsértette a kazánját. A vonat személyzete a leghevesebb tűzeső közepette helyrekalapálta a kazánt, miközben a páncélos tizenegy géppuskája valósággal learatta a feléje rohanó orosz csapatot.

Az erőknek rettentő megfeszítésével folyt a harc napról-napra. A mi részünkön tanuja volt a kétségbeesett viaskodásnak maga *Frigyes* királyi herceg is *Károly Ferenc József* trónörökösrel és *Hötzendorfi Conrad* báró vezérkari főnökkel. Tanui voltak a többi között a budapesti negyedik hadtest győzelmes előretörésének is, melynek negyven zsákmányolt ágyu és ötezer fogoly volt az eredménye.

A grodeki harcok.

Miközben Lembergől délre minden kegyetlenségével dühöngött a harc, seregünk egy másik része Grodek mögül egyenesen Lembergnek tartott, maga előtt verve és kergetve *Szvanov* orosz tábornok seregét. Ezzel a győzelmes haderőnkkel haladt előre József Ferdinánd királyi hercegnek az oroszországi harcokban már kipróbált serege is, mely haderőnk északi szárnyát alkotva ez idő szerint Jaroszlavtól keletre, Javorovnál állott, hogy Auffenberg tábornok visszavonuló útját fedezze.

Grodek és Lemberg között a harc épp oly elkeseredéssel folyt, mint

Gyaloghadosztály-parancsnokság Grodek közelében. (Kilophot, Wien XIX.)

Lemberg alatt, mert az oroszok, kik nyilvánvalóan időt akartak nyerni, hihetetlen makacssággal védelmezték minden állásukat. Főképpen e harcoknak az a részlete nevezetes és emlékezetes, mely Grodektól északkeletre folyt egy fenyőerdő körül, melyet hol az orosz hódított el tőlünk, hol pedig mi az oroszától. Jellemző az itt folyt csaták makacsságára, hogy az orosz katonák mászó-vasak segítségével felkúsztak a fákra, sőt géppuskákat is cipeltek fel magukkal és onnan őrületes lövöldözést vittek véghez. Mikor végre is engedniök kellett, a távolból a granátnak és shrapnellnek valóságos esőjével borították el az erdőt, úgy, hogy a legvastagabb fák ledőltek, a fatörzseket szétforgácsolták a lövedékek és ezzel lehetetlenné tették az erdőben való tartózkodást. Ennek ellenére is ez a fontos pont a mienk maradt, elborítva az orosz holttestek valóságos dombjaival. Itt halt meg *Rode* generális is, az orosz hadvezérek egyik legkiválóbbja.

A második leMBERGI csata tehát a legszebb eredménnyel biztatott. A *Bruszilov* sereg már a legveszedelmesebb helyzetben volt, a megviseltségnek és fáradtságnak mind kétségtelenebb jeleit kezdte elárulni és a mi kezünkben már *nyolcvan zsákmányolt ágyú és tízezer fogoly volt*. Ezzel szemben a mi seregünk állapotáról ezt jelentették e napokban:

Az útvonalon mindenütt a legpéldásabb rend: lőszer-kocsi-oszlopok, kenyeret és konzervet szállító több ezernyi paraszt-szekér és egészségügyi trén. Az út mentén tábori sütőműhely ingujjban dolgozó katonákkal és még

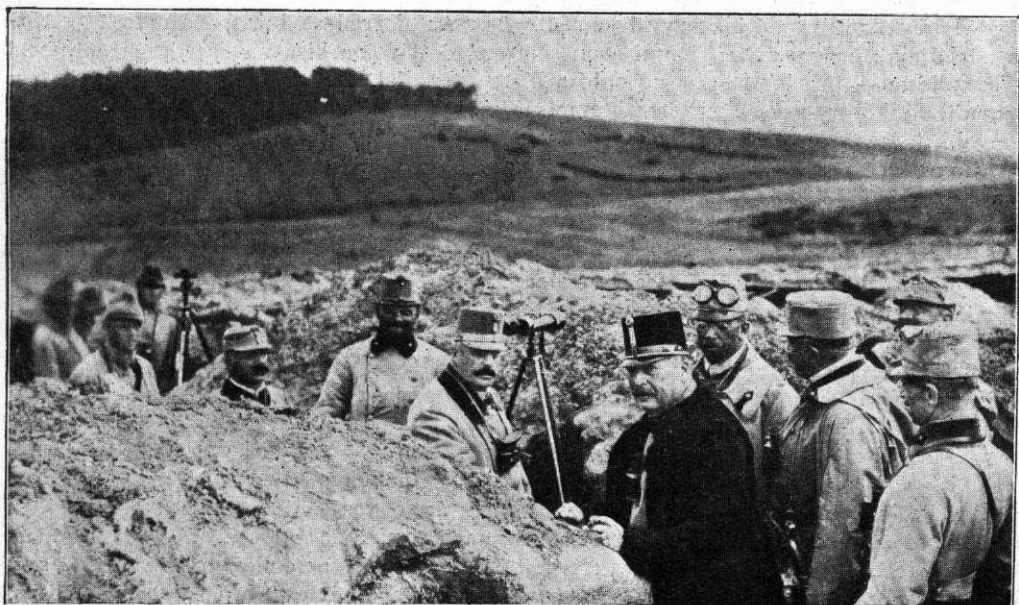
Csapatunk példás rendben vonulnak el. (Hutiray Gyula honvéd százados felvétele.)

Csapataink hősi küzdelemmel egy orosz zászlót ejtenek birtokukba.

tovább a tűzvonal közelében füstölgő mozgókonyhák. Az úttesten piros-fehérezöld karszalagos magyar népfölkelők. Mindenütt a rend és fegyelem kétségtelen jele. Csapataink frissen és leírhatatlan harcikedvben várják a holnapot, amely számos győzelmüket kétségtelenül újjal fogja gyarapítani.

Ámde a példátlan vitézség és a lángoló harcikészség sem elegendő ahhoz, hogy a harmadrésnyi sereget állandó és szünetlen akcióban tudja tartani a tömegében túlerős és emberanyagában egyre megújuló ellenséges seregekkel szemben. Nem csoda, ha a küzdelem harmadik napján csapataink vezetői messzelátóikat mind gyakrabban fordították északnak, Ravaruska irányába, ahonnan az ágyúk tompa dörgése hallatszott és ahonnan Auffenberg győzelemhez szokott csapatainak döntő beavatkozását várták. Az orosz és az osztrák-magyar erő csökkenésével a harc mindinkább kezdte a pozícióharc jellegét felőltetni és mindinkább több szerep jutott benne a tüzérségnek. A mi részünkön a tüzérpárbajt maga *Lipót Szalvátor* kir. herceg tüzérségi főfelügyelő vezette és rendíthetlen nyugalmával gyakran órákig volt a shrapnellzápor veszedelmes tűzében. Egymást keresztezve minden oldalról dörögtek az ütegek sortűzei, miközben az oroszok páratlan bőkezűséggel pazarolták nehéz mozsaraik lövedékeit is. A kilőtt nyíl gyorsaságával sűvítének át a légen a gránátok és shrapnellek, a nagy magasságban pokoli füttyüléssel teregetve szét golyóikat, míg a gránát a homokot veri fel toronymagasra és elhomályosítja a napot. Seregünknek déli szárnyán a lengyel lövészifjak viaskodnak a kozákokkal, ezek a vakmerő lobogóvérű fiúk, kik oly vigan

Lipót Szalvátor kir. herceg tüzérségi főfelügyelő a lövészárkokból figyeli meg tüzérségünk harcát. (Seebald felvétele.)

rohannak a tűzbe, bár tudják, hogy számukra nincs kegyelem, ha orosz kézre kerülnek.

Mentül tovább tart a csata, mentül keményebb próbára teszi a szívet és az idegeket, mennél inkább érvényre juttatja a mi seregünk erkölcsi felsőbbiségét, annál inkább csökken az ellenség ellenállóképessége és lépnek előtérbe az orosz hadsereg régi meggyökerezett hibái. A csata *hatodik* napján elkerülhetetlennek látszott a Bruszilov-hadsereg teljes veresége, seregeink felé, hatalmas munkájuk jutalmaként már intettek a lemergi templomok tornyai, mikor váratlanul parancsot kaptak a visszavonulásra. A tisztek nem akartak hinni a parancsnak és a győzelmes sereg is mély levertséggel vette tudomásul. Tehát vissza, a győzelmeknek szakadatlan, fényes sora után, vissza az ellenség elől, mely megtépetten és szétzúllva már alig tartja magát. A magyarázat nem késett soká. A visszavonulásnak meg kellett történnie az érkező Auffenberg-sereg érdekében, hacsak a hadvezetőség nem akart mindent egyetlen kártyára föltenni. A visszavonulás a grodeki állásba majd hátrább, Przemyslhez teljesen zavartalanul történt, a lemergi orosz seregnek eszébe sem jutott, hogy kövesse a legszebb diadalai szinteréről elvonuló csapatainkat.

Egy tüzértiszt naplójából.

A páratlanul kemény grodeki harcokról rendkívül élénk és megkapó sorokat olvasunk egy tüzértiszt naplójegyzetében, melyből a következő részleteket adjuk:

Parancscsal küldöttek egy idegen üteghez. Az alezredest borzasztó ellenséges tűzben találtam; engem aztán semmi áron sem engedett volna ki a maga fedezékéből, mert — mondotta — minden lépés egyenlő a biztos halállal. De aztán a fedezékéből láttam valamit, ami egy percre a lélekzetemet is megakasztotta: a mezőségen, ahová a legnagyobb tömegükben csaptak be az orosz lövedékek, ahol a shrapnellek vihara az eget is elhomályosította, a nyílt mezőn kényelmesen sétált egy kicsiny csapat, — *Bardolff* ezredes a kíséretével. Példájukat követve, én sem akartam tovább maradni; gyalogszerrel továbbállottam a szakadó tűzesőben.

Mivel oly soká nem jelentkeztem őrnagyomnál, gondoltam, a legkevesebb, ami tőlem telhet, hogy hat kocsit municiót viszek neki. A löszeroszloptól elhoztam a hat kocsit és előrementem vele egy koporsóalakú dombig, melyért már többször folyt véres ütközet. Innen már nem mehettem tovább, mert a biztos halál leselkedett reám, embereimre és lovaimra. Innen küldtem el a municiót az őrnagynak, én pedig a kocsikkal tovább is az erdő szélén maradtam. A shrapnellek tűzébe csakhamar gyalogsági sortűzek vegyültek. Mi ott álltunk hosszú ideig a kocsik mellett.

Végre is alább hagyott az ellenséges tüzelés és néhány óráig nyugalom volt. Az erdő nagyon keskeny volt és mellette út helyett vizes árok vezetett el. Délután 4 óra tájban a 2. számú ütegünk mintegy 150 lépéssel előrement, mire az ellenség újból heves tüzelésbe kezdett. Az erdő annyira megtelt fojtó füsttel, hogy az ember a szomszédját sem látta. A lovak remegtek az izgalomtól, ám egyetlen egy embert és egyetlen lovat sem találtak.

Szeptember 9-én reggel 4 óra 30 perckor megkezdte az ellenség a tüzelést. Két munkácsi honvédszászad megrohanta a koporsóalakú dombot és a négy-, ötszáz orosz, ki ott látta magát, megfutamtította. A domb északi irányban hatszáz lépésnyire volt a

mi megfigyelőhelyünktől. A mi ütegünk egy szárnya most már úgy helyezkedett el, hogy könnyebben célba vehesse a domb hátát, ha az ismét az orosz kezébe kerülne.

Ágyúink tüzétől támogatva a gyalogsági rajvonalak mindjobban előnyomultak. Világosan láttuk, hogy ütegünk nagy kárt tesz az ellenségben.

Szeptember 10-én délután azt a telefonértesítést kaptuk, hogy az éjszakára támadást terveznek az oroszok.

A homály beálltával Kozma főhadnagy önkéntes jelentkezők egy kicsiny csapatával megkerülte az orosz sáncárkokat és az ellenség háta mögött felgyújtott egy majort. Este 9 órakor rettenetes shrapnellzápor szakadt reánk. A horizonton félkörben voltak felállítva az orosz ágyúk és koncentrált tüzet adtak reánk. Csakhamar munkához látott az orosz gyalogság is. A mi két ütegünk egyelőre tehetetlen volt, mert a két gyalogság oly közel volt egymáshoz, hogy a miénkben is kárt tehettünk volna. Várákozunk tehát, télenül, izgatottan, mindnyájunknak pisztoly a kezében. Ekkor az égő major lángjától megvilágítva láttuk, mint nyomul előre az orosz tömeg a mi gyalogságunk gyorstüzében. Ha egy pillanatnyi csend állott be, tisztán hallhattuk, mint kiáltják az oroszok *magyar* nyelven, szláv kiejtéssel: *Szajat csapat, tüzet szintesz!* Az orosz tisztek a mi sípjainkon adtak jelet, mire ismét kiabálni kezdtek: *Eljen a királ!* Ezzel akarták megtéveszteni a gyalogságunkat.

És csakugyan, a legénység zavarba jött és percekre elhallgatott a sortüz. Ekkor a honvédtisztek ismét gyorstüzet parancsoltak, amit az oroszok már nem bírtak ki és így az éjszakai támadás sikertelen maradt. A lánggal égő major, előtte az ellenség fekete tömege, minden betakarva az éj titokzatos voltába, — ez a kép örökké feledhetetlen lesz.

Az ellenség veszteségei borzalmasak lehettek. Nekünk alig került néhány emberünkbe.

A következő napfölkelte előtt az ellenség minden dühével és erejével a domb ellen fordult. A lecsapó granátok valóságos tornadóját keltették fel ott a pornak és homoknak.

Két munkácsi honvéd-század hajnali támadása. (Félegyházy László hadnagy felvétele.)

Az egész nap elkeseredett tusában telt el. Este 10 órakor a koporsóalakú dombról győzelemittas ordítás hallatszott. A dombot elfoglalták az oroszok.

Másnap este a domb ismét a miénk volt. Rettenetes harcban visszavették a honvédek.

Balszárnyunk visszatérése.

Augusztus közepén kelt újtára balszárnyunk a Visztula két partján. Azóta már a kraszni, zamoszci, tioszvi és komarovi hatalmas győzelmek koszorúján ékesítették zászlóját. Hetek óta állott folytonos harcban, pusztítva az ellenséget, megritkítva rettentő tömegű sorait, előrerohanva, mint a szélvész, hogy végre visszatérjen dicsőségének soha nem muló fényével, nehogy a milliónyi tömegben támadt új, ellenséges erők elvághassák galíciai főseregünktől. Amerre irányt és utat mutat a térkép, mindenünnen új orosz erők törtek elő, azon igyekezve, hogy balszárnyunk és főseregünk közé ékeljék magukat. Valóban remekműve a hadviselésnek és örökké ragyogó példája seregeink vitéz kitartásának, hogy annyi harcban kimerülve és megfogyatkozva, a Dankl- és Auffenberg-sereg mégis egyesülni tudott a fősereggel. Ennek, mint az idézett hivatalos jelentés is közli, éppen azért kellett visszavonulnia, hogy ezt az egyesülést lehetővé tegye.

Miféle kedvezőtlen hír érkezhettek hát Auffenberg seregéről, melynek beavatkozását oly türelmetlenül várták Grodeknél?

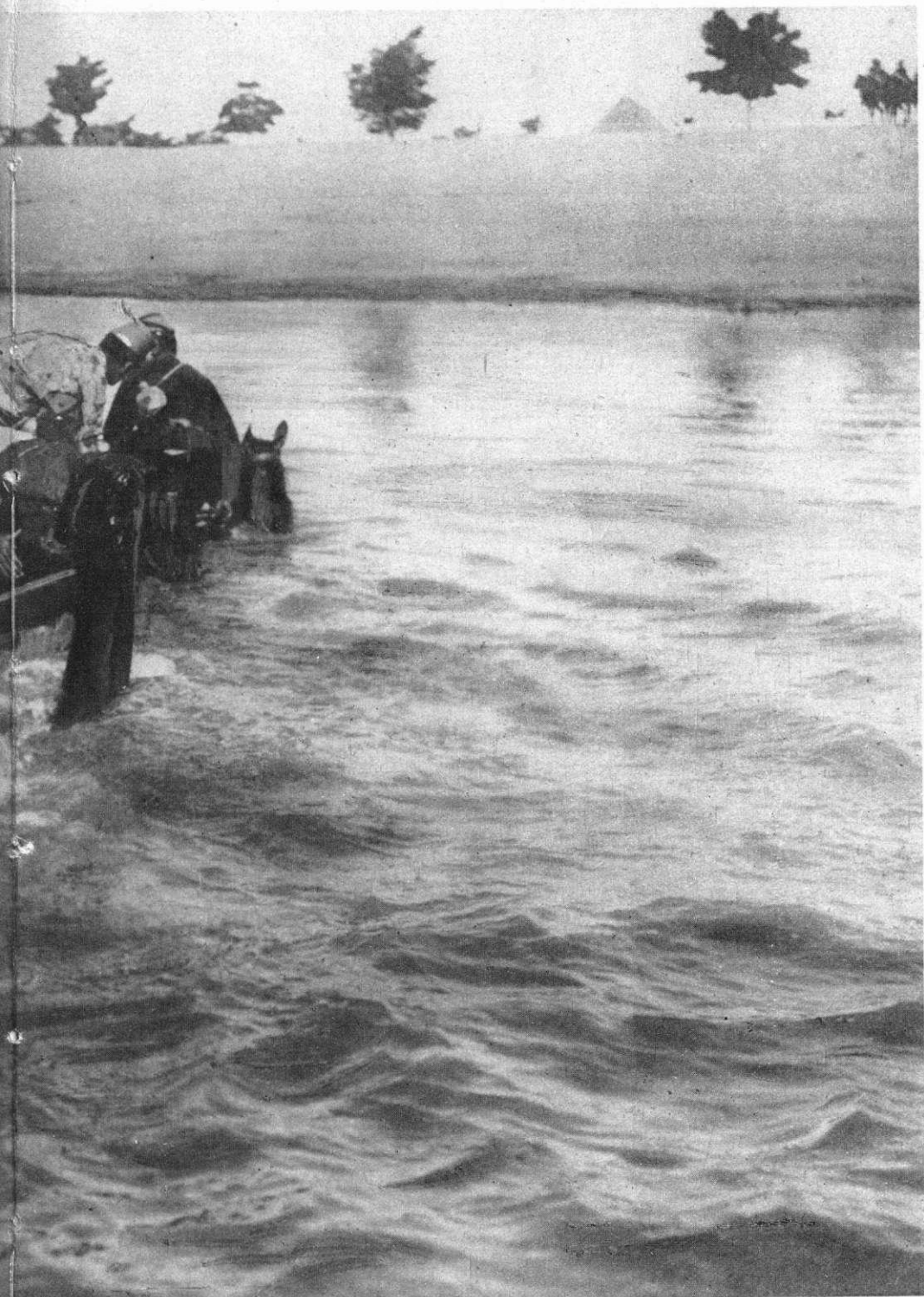

(101) Honvédeink küzdelmes előnyomulása. (Félegyházy László hadnagy felvétele.)

A galíciai harcokból. Huszárjár

or átkelése egy folyón.

Auffenberg a már ismert fényes győzelmei után azt a parancsot kapta, hogy egész seregével forduljon vissza, vonuljon délnek *Tomaszov—Laczcsov* vonalán át Ravaruska irányába, aztán támadjon neki a lengbergi orosz had-erő északi jobb szárnyának. Ez a terv mindenesetre zseniális volt és keresztülviteléhez is megvolt minden, ami kellett, mégis megfeneklett az ellenség aránytalan számbeli túlsúlyán. Az ellenség idején értesült Auffenberg érzéséről és így megfelelő erőt küldhetett északra, Auffenberg elé, továbbá kimeríthetetlen tartalékából új seregeket vihetett Lublinhoz és Cholmhoz. Mindent megmagyaráz az a hebizonyított tény, hogy a második lengbergi csatában *egy milliónál több* orosz vett részt szemben a mi hatszázötven ezer emberünkkel.

Ennek az óriási muszka erőnek az elosztása is olyan volt, hogy veszedelmessé tehetette a visszatérő Auffenberg-sereg helyzetét. Ennek a seregnek nem egyízben háromszoros túlerővel kellett mérkőznie. Mikor Ravaruskához érkezett, már nemcsak Ruszky tábornok serege állotta útját, hanem új orosz seregek törtek elő Cholm irányából, majd a Bug-folyón át, melyek hátulról és halfelől fenyegették. A helyzet máris aggasztó volt, de még veszedelme-sébbé vált, mikor még mindig újabb orosz csapatok érkeztek és félkörbe hajolva, az Auffenberg- és a hátrább következő Dankl-sereg közé ékeltek magukat.

Ezt a helyzetet kell jól átgondolnunk, ha méltányolni akarjuk azt a csodálatos hadi tény, hogy az Auffenberg-sereg mégis keresztülverekedte magát a reáözönlő ellenséges tömegen, megvívta nagy harcát Ravaruskánál, átkelt a Szan-folyón és még mindig harcraképes állapotban egyesült a fősereggel. Persze, a visszatérésnek ez a dicsőséges útja nem mehetett végbe súlyos veszteségek nélkül.

Ravaruskánál három napig szakadatlanul szólt a harc idegrázó zenéje. Katonáink úgy verekedtek, mintha mindegyik a biztos halálnak szánta volna magát, de azzal, hogy előbb legalább kettőt ver le az ellenség sorából. Legendák támadtak már a Ravaruskánál résztvevő katonáink hősiességéről kik ágyukat és gépfegyvereket némítottak el szuronyrohammal és kiknek ellenállhatatlan ereje végre is szabaddá tette az utat a Szan felé. Sok halottja van Ravaruskának. Közöttük van vezérkari főnökünknek, Hötzendorfi Conrad bárónak Herbert fia is. Kitűnő katona volt, az apja vére. Halálmegvető küzdelem közepette furta át ifjú szívét a golyó.

Megható epizódja a ravaruskai csatának a tizenkétéves Enoch Rózának a története. A kislány vizet hordott tűzvonalban levő katonáinknak s eközben egy shrapnellszilánk érte, melynek következtében féllábát elveszítette. A kis hősnőt a király kitüntette, költők, festők és szobrászok pedig egymással vetélkedve örökítették meg hősi cselekedetét.

Balszárnyunk másik fele, a Dankl-sereg tudvalevően Lublinnál állott meg, amelynek hatalmas várágyúival szemben a mi tábori ágyúink nem vehették föl a harcot. Csakhamar azonban ennek a seregnek is találkoznia kellett a hihetetlenül nagy orosz túlerővel, mert három vasúti vonalon szakadatlanul érkeztek az ellenséges megerősítések. Így aztán a lublini orosz

sereg támadásba mehetett át és kezdte lefelé szorítani a mi seregünket. Eközben több helyen heves nyílt harc támadt, melyek közül a kraszniki volt a legvéresebb. Bár az orosz túlerő igen nagy volt és előnyomulása példátlanul erőteljes, Dankl tábornok azt mégis távol tudta tartani, bár a rettentően rossz talaj ezúttal is sok bajt, nehézséget okozott. A későbbi történetírásra vár, hogy minden részletében méltányolja azt a tüneményes bravurt, mellyel Dankl tábornok a nagy veszteségek ellenére, hátában az erőteljes és számára hatalmas ellenséggel nagyobb nehézségek nélkül hazahozta csapatait. Szakadatlan csatározások között történt meg ez, irtózatosan fáradságos biztosításával a trének, tüzérségnek, de megtörtént és szeptember 12 én már megkaptuk az értesítést, hogy a *Dankl- és az Auffenberg-sereg egyesült főeregünkkel*.

Hötzendorfi Conrad báró az így egyesült osztrák és magyar sereget most még hátrább sorakoztatta, mint az első lemergi csata után és pedig nagyon szilárd pozíciókba, melyeket a két hatalmas erősség, Przemysl és Krakó véd, hátulról pedig a Kárpátok hegygyűrűje. Igaz, hogy ezzel Galiciának nagyobb része került az oroszok kezébe, a következmények azonban fényesen igazolták előrelátó, bölcs intézkedését, mely a végső célt szolgálta és nem engedett teret olyan tekinteteknek, melyek a hadviselés terén kívül esnek. Ebben az új hadállásban módjában volt seregünknek, hogy kipihenje magát és erőt gyűjtve, most már karöltve diadalmas szövetségesünkkel kezdje meg a galíciai és orosz-lengyelországi harcok új korszakát.

Lelőtt kozák. (Félegyházy László hadnagy felvétele.)

JAPÁN CSELSZÖVÉSE.

Japán... Tíz-tizenöt évvel ezelőtt alig foglalkoztatott bennünket az a gondolat, hogy messze, Ázsia keletén van egy sárga nép, amely szétszóródva éldegél számos kisebb-nagyobb szigetén amelyet Japánnak hívnak. Hallottunk róluk, de nem érdekeltek bennünket. Operettek tarka meséiben találkoztunk velük s nyilván inkább furcsának, mint szépnek láttuk a tarka-kimonós japáni gésát és mindenestre kissé végigfutott a hideg a hátunkon, amikor a maga valóságában szemünk elé vetődött egy-egy igazi sárgaképű japán ember.

Jött azután az oroszokkal vívott nagy háborújuk, amely a legteljesebb mértékben reájuk terelte a világ figyelmét. Amikor ez történt, több mint tíz évvel ezelőtt, már feledésbe ment Japánnak egy másik hadi vállalkozása, amikor mintegy húsz évvel ezelőtt nekirontott a nagytestű, lomha Kinának, hogy abból lenyisszantson a saját számára egy darabot. A háború a japánok győzelmével végződött, ám Kína feldarabolása elmaradt, mert a világhatalmak egyértelműen állást foglaltak Japán hódító szándéka ellen.

Az orosz-japán háború, amely Japánnak borzalmas véráldozatába és csaknem kiheverhetetlen gazdasági károsodásába került, körülbelül ugyanúgy végződött, mint a Kinával viselt háborúja: a remélt és kiharcolt óriási préda elmaradt, mert a hatalmak diplomáciája és különösen az Unió megint csak közbeszóltott és valósággal kiütötte Japán kezéből a prédát. A sárga nép és kormánya ekkor olthatatlan gyűlölettel fordult amaz államok ellen, amelyek a kivívott diadal hasznától megfosztották Japánt és új elhelyezkedést kerestek a világhatalmak között. Nyomban a portsmouthi békekötés után *szövetségre lépett Oroszországgal*, ám ennek a szövetségnek általánosságban nem tulajdonítottak fontosságot és szélteben azt hitték, hogy az nem egyéb konvencionális megegyezésnél, amely elkerülhetővé teszi az újabb összetűzést. Ugyancsak megújította Japán Angolországgal is a szövetséges szerződést, amelynek a mikádó óriási hasznát látta az oroszokkal való háborúja során, amikor Anglia minden lehető megteheti Japán érdekében és Oroszország ellen.

Ilyen diplomáciai és történelmi előzmények után érte Japánt a világ-háború kitörése. Természetesen azonnal megkezdődött a találgatás, hogy a sárga nép a szembenálló hatalmi csoportok melyikéhez fog szegődni, mert az nyilvánvaló volt, hogy nem marad semleges. Nem is lett volna kétséges egy percig sem, hogy Japán *az ántánt mellé szegődik*, ha maguk az Európában székelő japáni diplomaták nem kezdetek volna silány és szárnalmas cselszövést. Már július végén, amikor az ellenségeskedés még meg sem kezdődött Anglia, Orosz-

Oku japán hadügyminiszter.

ország és a francia köztársaság ellen, Tokióból New-Yorkon át jelentés érkezett, hogy egész Japánban a legnagyobb érdeklődéssel nézik az európai eseményeket.

Néhány nappal később, augusztus másodikán, amikor a mozgósítás már valamennyi hadbaszálló országban megkezdődött, a bécsi japán nagykövet *Berchtold* gróf külügyminiszterünk palotájába ment és ott hosszú órákon keresztül tárgyalt vele. Ennek a beszélgetésnek nagy jelentőséget tulajdonítottak, annál is inkább, mert a tanácskozáson más diplomaták is jelen voltak.

Már akkor is gyanakvással kellett nézni a japán nagykövet sürgölődését, most már azonban joggal megállapítható, hogy nem volt semmi egyéb célja, csupán az, hogy *monarchiánk, valamint Németország diplomáciáját tudatosan félrevezesse*. És hogy miért? Ennek is meg

volt, nem is egy, de számos oka. Mindenekelőtt úgy Magyarországon, mint Ausztriában és legfőként Németországban igen sok — több ezer — japán tartózkodott, akik a bonyodalmak elején rendre hazafelé indultak. A német, valamint a bécsi egyetemeken igen sok japán diák tanult, legfőként az orvosi fakultásokon és Németországban igen sok japán katonatiszt is volt, aki ott folytatta hadi tanulmányait. *A japán kormány tehát mindenekelőtt ezeket akarta biztonságba helyezni*. Másodsorban következtek a gazdasági érdekek. Németországnak, valamint monarchiánknak is Japánnal igen jelentős gazdasági összeköttetése volt és ehhez mérten Japánnak igen nagy érdeke volt, hogy a függőben levő ügyeket simán lebonyolíthassák.

Harmadsorban azért is tanácsosnak látszott Japánra nézve igazi színvallásának a késleltetése, hogy *ezzel berlini, bécsi és római nagykövetei útján lehetőleg behatolhasson a mi diplomáciánk titkaiba*, bár természetes, hogy a bécsi külügyminisztériumban éppen úgy, mint Berlinben, a legteljesebb hidegséggel fogadták a kétszínű japán ajánlatokat, mert bölcsen tisztában voltak azzal, hogy az angolokkal és oroszokkal szövetséges és azoknak teljesen kiszolgáltatott ország aligha fordulhat Anglia és Oroszország ellen.

Ennek a természetes és józan felfogásnak eleven tanulsága volt az a félhivatalos híradás, amelyet augusztus 9-én adtak ki Bécsben és amely arra figyelmeztette az esetleg könnyen hívőket, hogy a tokiói kormány kijelentései korántsem magyarították meg és tették világossá, hogy Japán milyen álláspontra helyezkedik. Általában még sok időre lesz szükség, — folytatta ez a hivatalos nyilatkozat, — amíg az egyes államok valódi és határozott

csoportosulása tisztázódni fog. Ezt a helyes felfogást erősítette meg az a tokiói jelentés is, amely úgy hangzott, hogy *tekintettel az angol-japán szövetségre Japánország nem bocsát ki nyilatkozatot. Magatartása a távol keleti tengereken történendő eseményektől függ.*

Ekkor már nemcsak sejtették, de tudták is úgy Bécsben, mint Berlinben, hogy Japán meg fog felelni annak a szerződésnek, amely Angliához és Oroszországhoz köti, sőt nyilvánosságra került egy hivatalos angol kommuniké is, amely pontosan megismertette a világgal azt a megállapodást, amelyet Anglia és Japán e háborúval kapcsolatosan létrehozott. Anglia ezzel a nyilatkozattal megnyugtatón óhajtotta saját polgárait s még inkább az európai közvéleményt, amely mindenütt, még Franciaországban is nagy visszatetszéssel fogadta azt a meglepő újságot, hogy Anglia a sárga fajt is belekeverni óhajtja az európai nemzetek nagy leszámolásába. A megállapodás az angol közlés szerint így hangzott:

Az angol és a japán kormány megállapodtak abban, hogy közös intézkedéseket kell tenniök a távol Keleten lévő érdekeik és különösen Kína integritásának védelmére. Japánország tennivalója nem terjed túl a kínai tengeren a nagy Océánra is, csak annyiban, amennyiben azt a japán hajózás védelme megkövetelné. Nem terjed ki továbbá Japánország szerepe a kínai tengertől nyugatra lévő ázsiai vizekre és a szárazföldön sem más területre, csakis a Németország által a kelet-ázsiai kontinensen megszállott területre.

Ez a közlés nagyjából megfelelt az igazságnak. Annyiban mindenesetre változott a helyzet, hogy a japáni hajók nagyon is túlmentek a kínai vizeken, sőt egészen Dél-Amerika partvidékéig is elfutottak, hogy ott az angol flottának segítségére legyenek a német hadihajók tildözésében. Attól fogva, hogy ez a hivatalos angol közlés nyilvánosságra jutott, rohamosan következtek az események és a japánok álnoksága csakhamar teljesen megvilágítva és mezitelenül állott a világ előtt. A németországi japán kolónia tagjai ugyanis, különösen a berliniek augusztus 16-áról 17-re virradó éjszakán tömegesen elhagyták Németországot és a könnyen elérhető Hollandiába utaztak. Onnan azután valamennyien Angliába hajóztak. Ugyanekkor a japán-nagykövetség alkalmazottai közül is többen szintén elutaztak. Az egyetemeken beiratkozott japán orvosnövendékek pedig már augusztus elején parancsot kaptak, hogy hazájukba visszatérjenek, amit meg is tettek.

Az ultimátum.

Augusztus 19-én látta végül elérkezettnek az időt a japán kormány arra, hogy igazi állásfoglalását a nagybatalmakkal közölje. Még nem érkezett meg a japán ultimátum, amikor a német hivatalos körök előkelő újságokban körvonalozták álláspontjukat, amely úgy szólt, hogy ha Japánország háborúba lépne is Németország ellen, az ellenség számát csak *névség* növelné, valójában pedig *semmit sem változtatna az európai hadihelyzeten.* A mostani háborús állapot rövid ideje alatt is leszoktunk már arról, — írták a berlini lapok, — hogy egy hadüzenettel több vagy kevesebb megzavarná nyugalunkat. A tekin-

nyes *Vossische Zeitung*, amely közel áll a német kormányhoz, szintén meg-
 tő gunnyal írt a japán csalafintaságról és ezzel az emelkedett kijelentéssel
 ezte be cikkét: *Szilárdan és tántoríthatatlanul bízunk — úgymond — fegy-*
reink győzelmében, mely egyesegyedül képes a nemzetközi hazugságok
ilóját megsemmisíteni, amelylyel ellenségeink az igazságot és jogot elhomá-
osítani igyekeznek. Még ugyanaz nap, vagyis augusztus 19-én a japán nagy-
övetség ügyvivője a japán kormány megbízásából átadta az ultimátumot,
 mely a következőket tartalmazta:

Japán az angol-japán szövetségre való hivatkozással *kívánja, hogy a német hadihajókat távolítsák el a japán és kínai vizekről, vagy pedig leszereljék. Kívánja továbbá, hogy szeptember hónap 15-ig föltétlenül adják át a japán hatóságoknak a kiao-csani bérell területeket. A jegyzék végül követeli, hogy a kívánságokat a német kormány augusztus 26-ig feltétlenül fogadja el.*

Japánországnak ez a nagyhangú jegyzéke a legcsekélyebb hatást sem
 ellette a berlini külügyminiszteriumban, valamint általánosságban sem. Sőt
 ilmos császár kormánya azzal a büszke és önérzetes felelettel viszonzta
 japánok fondorlatos eljárását, hogy Németország *egyáltalában nem adott*

választ az ultimátumra. A japán ügyvivő előtt, aki a jegyzéket átadta, mindössze a következő szóbeli nyilatkozattal felelték a német külügyminiszteri hivatalban:

— *Japánország követe-
 léseire Németországnak nincs
 mit válaszolnia. Ennek folytán
 indíttatva érzi magát arra,
 hogy tokiói nagykövetét vissza-
 hívja és hogy a berlini japán
 ügyvivőnek kiadja útlevelét.*

Más szóval tehát és mel-
 lőzve a diplomatikus for-
 mákat, a japán nagy-követet
 egyszerűen az ajtó elé tették,
 ami ugyancsak fájdalmasan
 esett Japánnak, ennek a fel-
 cseperedett parvenü - hatal-
 masságnak, amely évtizedek
 óta azt fájlalta leginkább,
 hogy az amerikai Unió a ja-
 pán népet nem ismeri el a
fehérékkel egyenrangúnak és
 Kaliforniában nem engedi
 meg japáninak a végleges
 megtelepedést, sem az ingat-

Japán katonák harcban.

télyes *Vossische Zeitung*, amely közel áll a német kormányhoz, szintén megvető gunnyal írt a japán csalafintaságról és ezzel az emelkedett kijelentéssel fejezte be cikkét: *Szilárdan és tántoríthatatlanul bízunk — úgymond — fegyvereink győzelmében, mely egyesegyedül képes a nemzetközi hazugságok hálóját megsemmisíteni, amelylyel ellenségeink az igazságot és jogot elhomályosítani igyekeznek. Még ugyanaz nap, vagyis augusztus 19-én a japán nagykövetség ügyvivője a japán kormány megbízásából átadta az ultimátumot, amely a következőket tartalmazta:*

Japán az angol-japán szövetségre való hivatkozással kívánja, hogy a német hadihajókat távolítsák el a japán és kínai vizekről, vagy pedig leszereljék. Kívánja továbbá, hogy szeptember hónap 15-ig föltétlenül adják át a japán hatóságoknak a kiao-csai bérell területeket. A jegyzék végül követeli, hogy a kívánságokat a német kormány augusztus 26-ig feltétlenül fogadja el.

Japánországnak ez a nagyhangú jegyzéke a legcsekélyebb hatást sem kellett a berlini külügyminiszeriumban, valamint általánosságban sem. Sőt Vilmos császár kormánya azzal a büszke és önérzetes felelettel viszonzta a japánok fondorlatos eljárását, hogy Németország egyáltalában nem adott

választ az ultimátumra. A japán ügyvivő előtt, aki a jegyzéket átadta, mindössze a következő szóbeli nyilatkozattal felelték a német külügyminiszteri hivatalban:

— Japánország követeleiséire Németországnak nincs mit válaszolnia. Ennek folytán indíttatva érzi magát arra, hogy tokiói nagykövetét visszahívja és hogy a berlini japán ügyvivőnek kiadja útlevelét.

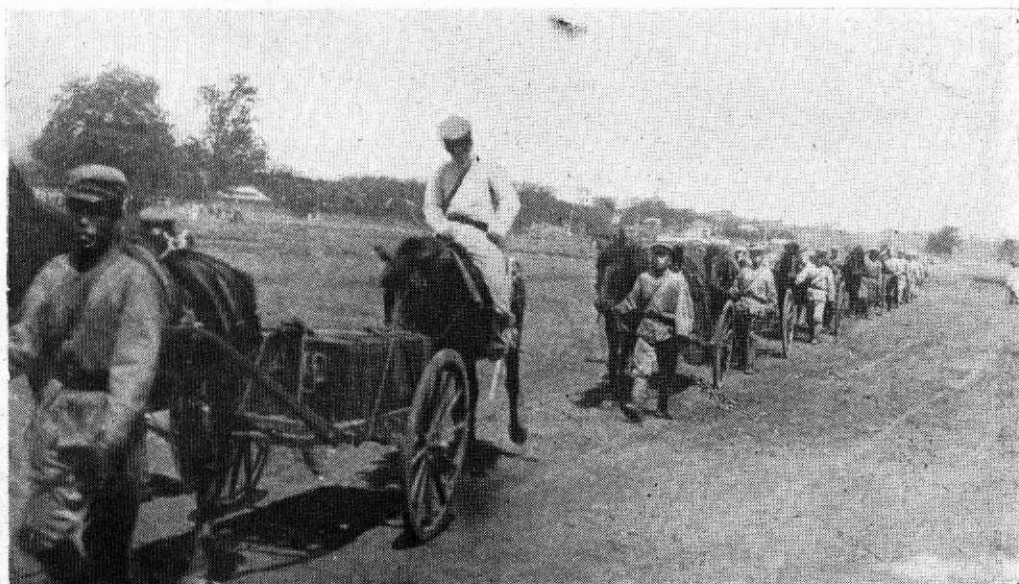
Más szóval tehát és melőzve a diplomatikus formákat, a japán nagykövet egyszerűen az ajtó elé tették, ami ugyancsak fájdalmasan esett Japánnak, ennek a felcseperedett parvenű-hatalmasságnak, amely évtizedek óta azt fájlalta leginkább, hogy az amerikai Unió a japán népet nem ismeri el a fehérrel egyenrangúnak és Kaliforniában nem engedi meg japáninak a végleges megtelepedést, sem az ingat-

Japán katonák harcban.

lan-szerzést. Azt lehetett volna hinni, hogy a mélységesen megbántott sárga nép valamelyes retorzióra ragadtatja magát, ám ellenkezően történt. Japán a diplomáciai arculcsapáshoz mosolygó képet vágott, sőt a japán kormány azt kezdte magyaráztatni, hogy Németországnak tulajdonképpen *nincs is oka oly nagyon haragudni*. A japán kormány hivatalosan kijelentette, hogy *Japán nem akarja Kiao-csaut megtartani, hanem Kinának akarja visszaadni. A Németországgal való esetleges hadiállapotot nem fogják Ausztria és Magyarország ellen is kiterjeszteni*. Végezetül pedig kijelentette a japán kormány, hogy az Angolországgal való szövetséges szerződés *nem kötelezi Japánt arra, hogy Európában is közreműködjék, vagyis katonai segítséget nyújtson Angliának*.

Mindez a magyaráztatás merőben felesleges volt, mert Németországot semmikép sem érintette tragikusan Japán állásfoglalása. Maga a német nép is hidegen és közömbösen vette a dolgot és mindössze amolyan diplomáciai tűszúrást látott benne, amelyre majd a hatalmas német kardokkal fognak válaszolni. A gondolkodó emberek Németországban, nálunk, valamint világszerte mindenütt, ahol civilizált nemzetek vannak, sőt Angliában is úgy vélekedtek, hogy az angol kormány aljas és gyalázatos lépésre ragadtatta magát, amikor az európai fehér népek harcába az itt mit sem kereső és semmiben sem érdekelt alantosabb sárga japán népet is belecsábította. De voltak hangok, amelyek ostorként csaptak le a japánokra is. A svéd sajtó melyet közvetlenül nem érintett a sárga veszedelem felidézése, azt írta, hogy Japánország magatartása a legszégyenletesebb, amelyet a világtörténelem ismer. Japánország leplezetlen cinizmusa — írták a becsületes svéd újságok — valószínűleg felháborító. *Csak a sakál és a keselyű keres ilyen módon zsákmányt.*

Japáni lőszer-oszlop.

Berlinben, nem tekintve a kérdés erkölcsi oldalát, a japán ultimátum a legparányibb aggodalmat sem okozta. Mindenekelőtt az volt a meggyőződés, hogy Japán csak formaszerint tesz eleget Angliával kapcsolatos szerződéses kötelezettségeinek és éppen ezért tartották feleslegesnek, hogy Japánal diplomáciai alkudozásba bocsátkozzanak. Német diplomáciai körökben azt a súlyos kijelentést tették, hogy *Japánország majd az európai háború befejezése után fogja érezni ennek a lépésének a következtéseit.* A német-japán összetűzésnek akarta az élet venni a bécsi japán nagykövet, *Aimaro Sato* is, aki kijelentette, hogy Japán és Németország konfliktusa kizáróan a keletre szorítkozik és az európai helyzetet semmi körülmények között sem érinti.

Ausztria és Magyarország.

Néhány nappal a német-japán szakítás után bennünket is érdeklő komoly és lelket megragadó lépés következett. Berlini nagykövetségünk augusztus 25-én a következőket közölte a német külügyminiszteriummal:

A Csingtauban lévő Kaiserin Elisabeth nevű hadihajó parancsnoka, valamint a tokiói osztrák és magyar nagykövet legfelsőbb megbízásból azt a távirati parancsot kapta, hogy a Kaiserin Elisabeth hadihajó Csingtau előtt szintén résztvegyen a harcokban.

Ez a bár természetes, de mindenképp nobilis ajánlat Németországban rendkívül nagy örömet keltett. Valamennyi német újság magasztaló hangon emlékezett meg monarchiánk szövetséges hűségéről. Mindannyian kiemelték, hogy a németek, valamint az osztrákok és magyarok közös harcainak legfényesebb fejezetei közé fog tartozni az, amelyben Ausztria- és Magyarországnak azt a baráti elhatározását fogják megörökíteni, hogy *a távol Keleten sem engedi szövetségét egyedül harcolni.* A német, osztrák és magyar szövetség tűz közepette oly szilárdan áll, mint a szikla

Japán katonák lövészárokban

a tenger hullámai közt. A német császári udvarhoz közelálló *Norddeutsche Allgemeine Zeitung* ez alkalomra írt cikkében a többi között a következőket mondja:

A kelet-ázsiai vizeken harcoló német tengerészetnek büszkeségére fog válni, hogy az osztrák és magyar hadi flottának egyik képviselőjével harcolhat együtt, annak a flottának a képviselőjével, amelyet mindenkoron oly dicsőségesen vezettek és amely a mostani háború rövid néhány hete óta is újabb dicsőséget szerzett.

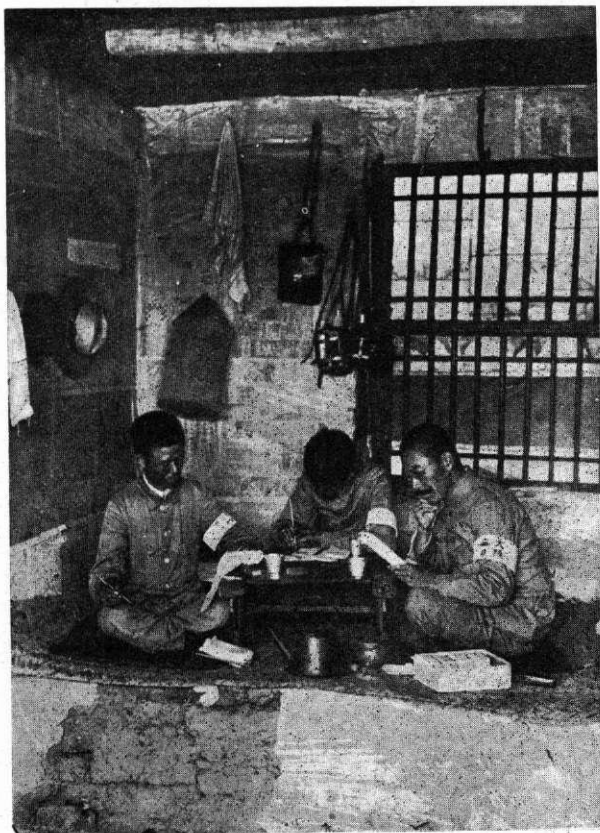
Természetesen Japánnal való szakításunknak egyéb következményei is voltak. Ugyanazon a napon, amikor Németországnak felajánlottuk a Csingtau előtt horgonyzó Kaiserin Elisabethet, egyben visszahívtuk Müller báró tokiói nagykövetségünket és a külügyminiszteriumból *augusztus 25-én délben kézbesítették Aimaro Sato japán nagykövetnek az útlevelét*. Diplomáciánk ez a lépése nagy meglepetést keltett a bécsi japán nagykövetségen, ahol azt hitték, hogy *Ausztria és Magyarország semleges marad a német-japán konfliktussal kapcsolatban*. Amikor a japán nagykövetnek kiadták útlevelét, Japán budapesti konzula, *Palotai Ödön* táviratban közölte a bécsi japán nagykövettel, hogy szintén lemond konzuli megbízatásáról. Két nappal később, augusztus

27-én este utazott el Bécsből a japán nagykövetség egész személyzete. E célra a japán nagykövetnek külön vonatot bocsátottak rendelkezésére. Aimaro Sato nem utazott haza Japánba, hanem *Bernbe* ment, amennyiben nemcsak Bécsben, hanem Svájcban is akkreditálva volt.

Csingtau ostroma.

Még Bécsben volt a japán nagykövet, a mikor Csingtauból megérkezett a távirati értesítés arról, hogy *a japán flotta augusztus hó 25-én megkezdte a harcot a német erősség körül*. Ezzel a híradással egyidőben jelent meg a berlini lapokban egy hivatalos közlés, amely körülbelül ezeket mondotta:

Amíg Németországban a legmelegebb érdeklődés mutatkozik ama hősi harcok

Japán táborigazgatás munkájában.

íránt, amelyeket a csingtaui német haderő az egyesült japán-angol túlerővel szemben a legvégsőig megvívni szándékozik, addig *az emberi részvét nem maradhat közömbösen a gyarmaton tartózkodó asszonyok és gyermekek sorsa iránt.* Éppen ezért a legnagyobb megnyugvás és a bizalom érzését keltette az a megbízható helyről érkezett hír, hogy *a csingtaui családokat sikerült semleges kínai területre vinni.* Valószínű, hogy már *Sanghaiba* érkeztek. A tengerészeti hatóságok idejekorán megtették minden intézkedést, hogy ezeket a családokat pénzzel ellássák és mindenmű támogatásban részesítsék.

Augusztus 30-án érkezett meg Csingtauból az első harcos epizódnak a híre. Biztató előjelnek vették, hogy az első hír a *Kennet* angol torpedózúzó balszerencséjéről szólt. Az angol hajó túlságosan közel merészkedett a csingtaui erősség ütegeihez, amelyek néhány pillanat alatt tönkre lőtték. Angolországban természetesen felszisszentek, amikor a kis angol hadihajó sorsáról értesültek és fessegetni kezdtek, hogy miért is kellett Japánt belevonni a Csingtau előtt megkezdett küzdelembe. A nagy angol lap, a *Manchester Guardian* már hetekkel előbb is felszólalt ama terv ellen, hogy a japánok Kiaocsaut elfoglalják, mert nyilvánvaló volt, hogy *Japánnak csak ürügyül szolgál Angliával való szerződése a német gyarmat elfoglalására.*

Ez volt a dicstelen története annak, ahogyan a világdráma új szereplője, a japán cselszövő bemutatkozott a világnak.

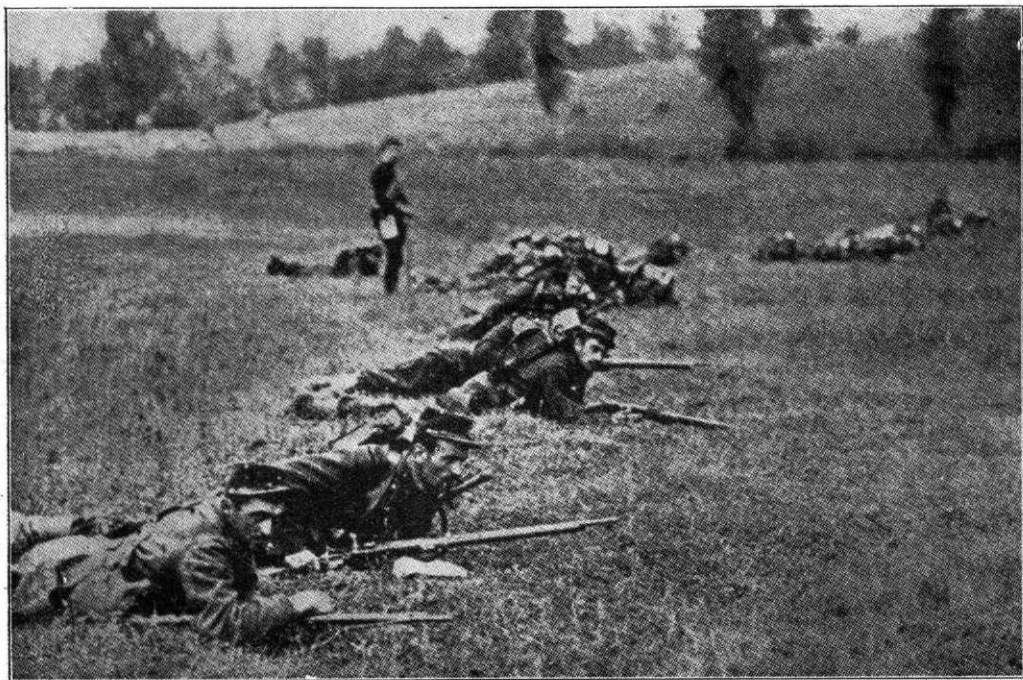
Csingtau tengerpartja.

A MAI HADVISELÉS.

Franciaország hadserege.

Az augusztusi napok folyamán a német hadak ellenállhatatlan rohanással elsöpörtek maguk elöl mindenkit, belgát, angolt, franciát. Augusztus után azonban a német seregek emberfölötti küzdelme sokáig nem mutatott látható, a haditudományhoz nem értők számára is kézzelfogható eredményt.

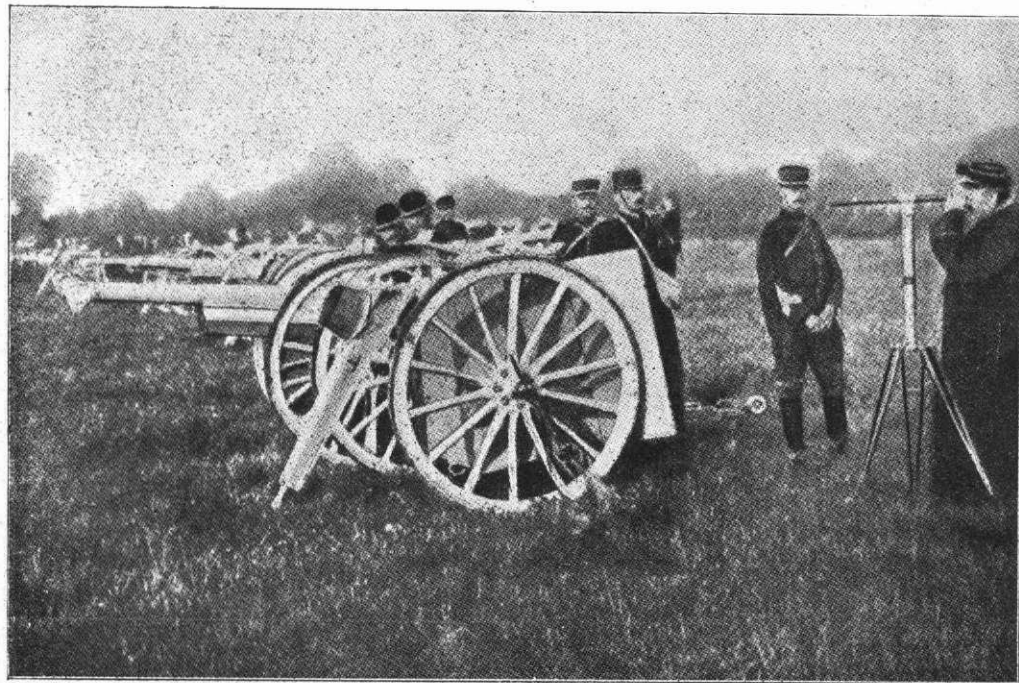
A világot, a *laikus* világot meglepetés érte. A franciák nem várt ellenállást tanúsítottak, holott mindaz, ami történt, a tények vaserejű logikájából következett és egyáltalában nem érte váratlanul azokat a köröket, amelyeknek kötelességük volt a francia haderő nagyságának és harcászati képességének kellő ismerete. Így például maga Vilmos császár, utóbb pedig Stein tábornok több ízben is hangoztatta, hogy az augusztusi sikerek korántsem

Francia gyalogság a tűzvonalban.

Francia vezérkari tisztek egy ütközetet figyelnek.

Francia tüzérség.

jelentették a franciákkal való háború döntő korszakát, mert a köztársasági seregeknek a legyőzése még nagy nehézségeket fog okozni.

Csak ez következett el és nem pedig a német seregek lankadása, sem a francia csapatok bátorságának a megnövekedése. *A franciák ellenállása a számok erején alapszik, amennyiben a köztársaságnak a háború kezdetén az ország lakosságához arányítva igen nagy hadereje volt.* Amíg a tulzó szocialisták és anarchisták a francia hadsereg szellemének a megrontásán fáradoztak, ugyanez idő alatt a hivatalos, a polgári Franciaország hadsereg-szervezetét hatalmassá fejlesztette, a kereteket megnövelte, az ujonclétszám határát a végsőig kiterjesztette s mint emlékezetes, a szolgálat idejét — bár óriási parlamenti harcok után — két évről három esztendőre emelte. A *reváns* gondolata adott mindehhez erőt a francia vezető pártoknak; a reváns nevében merítették ki az ország irányítói a francia nép szolgáltató-képességét a legvégső határig. Ez a minden erővel történt felvonulás okozta, hogy Franciaország aránylag nagy erővel tud védekezni, de ugyancsak ez a körülmény jelenti a német seregek győzelmeinek is az alapját. A franciák azzal, hogy minden emberüket egyszerre a csaták tűzébe vetik, a háború első részében aránylagos sikereket érnek el; de amikor a kitartás próbájára, a kidőlt harcosok pótlására kerül a sor — akkor nincs elég emberük.

A franciáknak az a hallatlan erőfeszítése, hogy — a papiroson — aránylag túlságosan nagy haderőt hozzanak létre, nem volt titok, sőt a részletei is ismeretesek. 1913 december havában tárgyalták azt a törvényjavaslatot

Beásott francia csatárlánc.

a kamarában, amely a francia hadsereg újjászervezésének részleteit és ezek között a gyalogos és lovas csapatok számának fölemelését tartalmazta. Az új törvény értelmében a gyalogos ezredek számát 163-ról 173-ra emelték, míg a lovasezredek számát mérsékeltebben: 89-ről 91-re növelték. Ugyane törvény értelmében a lovasezredek közül tíz Afrikában állomásozik. Amikor ezt a törvényt a párisi kamara megszavazta, a hadsereg növelésének okául a német hadügyi reformot mondták, amelyet ugyancsak 1913 folyamán, júniusban szavazott meg a Reichstag s amely 1870 óta a legnagyobb szabású módosítása volt a német véderendszernek.

A német hadügyi reformokat a franciák egészen nyíltan azzal magyarázták, hogy azok a köztársaság ellen irányulnak és ily értelemben fogtak a saját haderejük növeléséhez. Az *Illustration* 1913 elején szintén foglalkozott a kérdéssel és egyebek között ezt írta a német hadi reformokkal kapcsolatban:

Az új német véderőtörvény kétségtelenül alaposan átgondolt munka, amelynek határozott célja és pontosan körvonalozott tárgya van. Ez bennünket, franciákat érdekel első sorban, amint arra a német sajtó is kegyes volt figyelmeztetni bennünket. Ám mi nem ijedünk meg, mert a döntő csataterén (a Maas mentén) a különbség mindössze egy hadtest lesz a mi hátrányunkra. Ezt pedig kibírjuk, ha arra gondolunk, hogy ott a mi seregeink tréningjei hasonlóképpen jók. Mozgósításunk gyorsasága eléri a németekét, s a mi hadbavonuló csapatjaink tartalékaikkal semmiben sincsenek alatta a német csapatoknak. Mindezzel azonban nem akarjuk azt mondani, hogy a mi hadiservezetünkben nem kellene még igen

Algériai lövészek.

nevezetes újításokat életbe léptetni. Ilyen reform volna első sorban a nehéz-tüzérség végleges létrehozása, a fényszórók, a táviró, telefon, teherautomobilok, kormányozható léghajók, repülőgépek és általában a technikai eszközök általánosabb alkalmazása.

Amint a háború folyása megmutatta, a nagy párisi újság megjegyzései igen találóak voltak, amint az idézetekből az is kiderül, hogy a franciák a legnagyobb nyíltsággal készültek erre a háborúra, helyesebben: csakis erre a háborúra készülődtek.

A francia hadsereg organizációja nagyjában a következő:

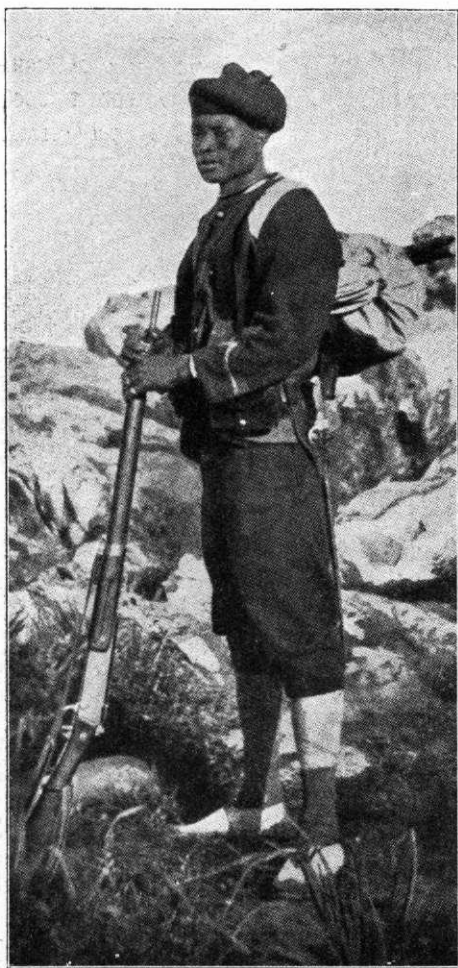
Gyalogság: Európában 173 háromzászlóaljas sorgyalogezred, 31 vadász-zászlóalj és 12 ezred gyarmati gyalogság. Afrikában 4 zuávezred, 5 zászlóalj könnyű afrikai gyalogság, 12 ezred «turkó», 2 szaharai század, 2 ezredet kitevő idegen légió, végül 12 szenegáli bennszülött lövészzászlóalj.

Lovasság: az anyaországban és Korzika szigetén 81, Afrikában 10 lovasezred

Tüzérség: az anyaországban és Korzika szigetén: 62 tábori ágyúezred, 2 hegyi tüzérezred, 3 gyarmati tüzérezred. Ezekhez járulnak azután az Algirban, Tuniszban, Indochinában és a többi gyarmatokon állomásozó különböző tábori, gyalogos és lovagló ütegosztályok, úgy hogy az egész francia tüzérség 658 tábori ágyusüteget, 20 lovagló ütegosztályt, 29 hegyiüteget, 11 gyalogos tüzérezredet (így hívják a nehéz-tüzérséget) és 13 önálló gyalogos tüzérezredet tesz ki.

A hadseregnek — mint a világháború eddigi eseményei bizonyítják — különösen értékes és fontos kiegészítő részét alkotják az úgynevezett *műszaki csapatok*. És pedig 8 utász-ezred, 65 árkászszázad, 1 léghajós és repülőezred, s legvégül a vonatcsapatok: összesen 20 századdal. A csendőrség, a határőrök és pénzügyőrök, valamint az állami erdőőrök ugyan nem szoros értelemben vett katonák de — akárcsak náluuk, — nemcsak hogy a katonai szolgálat bizonyos ágait látják el, hanem bizony gyakran résztvesznek a harcokban is, akár a fegyveres erő kombattáns eleme.

A védkötelezettség időtartama a huszadik életévtől kezdődően 28 év,

Szenegál-lövész.

még pedig 3 év tényleges szolgálatban, 11 év tartalékban, 7 év a népfölkelésnek megfelelő területiális seregben, 7 év a területiális sereg tartalékában.

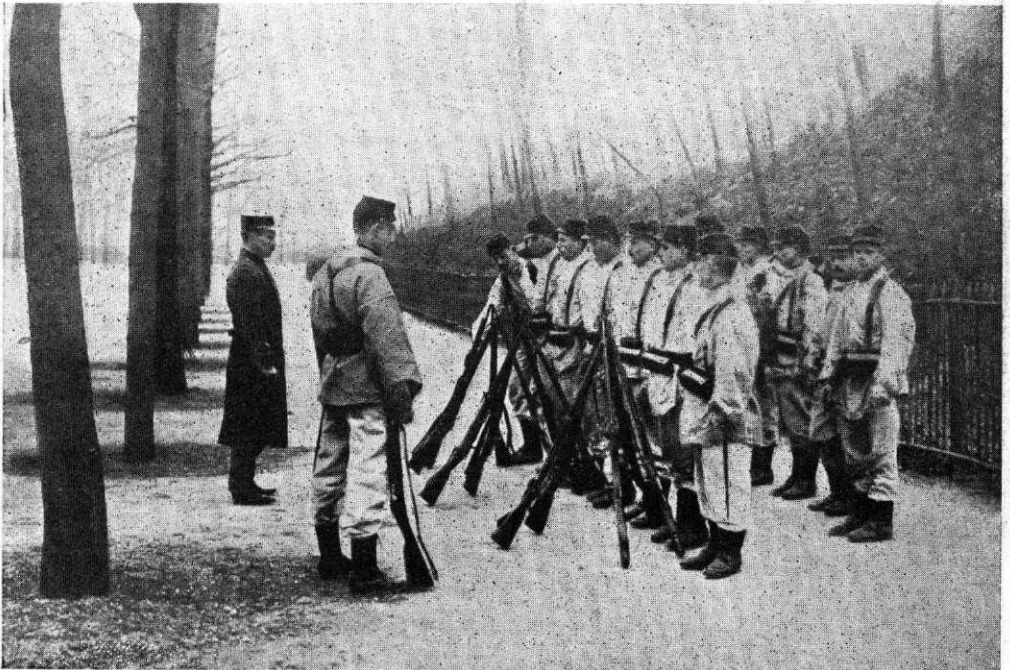
Az új véderőtörvény alapján a francia hadsereg békelétszáma körülbelül 772.000, gyarmati csapatokkal együtt pedig 810.000 főre tehető. A háborús létszámot pedig körülbelül négy és fél millió főre becsülik.

Érdekes részlet, hogy a német tartalékos ezredek az új francia véderőtörvény ellenére is több tiszttel rendelkeznek, mint a francia tartalékos ezredek.

Franciaországban az új törvény szerint 1915-ben lett volna minden tartalékos ezredben 1 ezredes, 2 parancsnok, 6 kapitány, 6 hadnagy és 36 altiszt, összesen 51 ;

Németországban 1 ezredes, 1 parancsnok, 2 kapitány, 12 hadnagy és 36 altiszt, összesen 52.

Mindebből látható, hogy noha Franciaország hadereje a számok tekintetében jóval hátramarad a német haderő mögött, de viszont az ország és a lakosság nagyságát figyelembe véve, a franciák hallatlanul nagy erőfeszítést tettek, hogy a németekét megközelítő hadsereget állíthassanak a harcra. De természetesen, hogy a haderőnek ezeket a túlnagy kereteit csak a háború első idejében tudták betölteni a franciák s minél tovább tart a harc, annál véresebbekké válnak ezek a keretek, amelyek túlságosan nagyok voltak, mint a férfiruha a gyermeki testen.

A legifjabb francia korosztály kiképzése egy párisi erdőben.

A honvédhuszár.

Irtta: *Robitschek Kurt*, a 88. cs. és kir. gyalogezredben.

A kraszníki csata után egyik tábori kórházba egy honvédhuszárt hoztak, aki kendőjében földet őrzött. Édes anyja adta ezt neki, hogyha halálosan megsebesülne, magyar földön halhasson meg.

Messze, távol szép hazája,
Közélben az orosz:
Dnyeszter mellett magyar huszár
Tar fák alatti táboroz.
Nyargalt ma a „vörös ördög”,
Mint a szélvész, úgy repült,
Kardjától a gyáva ellen
Futva, félve menekült.
Lova mellett János huszár
Álmodozva messzi néz.
Tizennyolc év . . . szinte gyermek
S máris talpig hős vitéz:

Rajta, huszár, halálba ronts!
Orosz földön piros vért onts.
Rajta huszár, kemény a kar:
Csak hősként él s hal a büszke magyar!

Búcsúzáskor édes anyja
Szent talizmánul adott
Készkenőben honi földet,
Rajta jobban szunnyad ott.
Feje alatt kis batyuja
Édes álmokat idéz
S honi földön, honi földről
Álmodik János vitéz.
. . . Hegedűszó zeng az éjben,
Fürge csárdás, zöld teren
S barna lányok szép szemében
Kivirít a szerelem:

Rajta, huszár, halálba ronts!
Orosz földön piros vért onts.
Rajta huszár, kemény a kar:
Csak hősként él s hal a büszke magyar!

Elrobogtak a huszárok,
Mint megáradt gyors folyó
S János ifjú, hős szívébe
Leccsapott egy gaz golyó.
„Éljen! Győzünk!” — hangja hördül,
Jó lován már nem rohan . . .
Teszi anyja kis batyuját
Feje alá boldogan.
Magyar földön, a királyért,
Hős halált mosolygva hal
S kint a pusztán száll a szellő,
S szép huszárról szól a dal:

Rajta, huszár, halálba ronts!
Orosz földön piros vért onts.
Rajta huszár, kemény a kar:
Csak hősként él s hal a büszke magyar!

Jászay-Horváth Elemér.

A háború humora.

Gyúrja a menázsit.

Rettenetes sárban menetelnek Belgrád felé a magyar bakák Nyakig csatárosak, alig bírnak keresztülgazolni az istentelen sárban.

— Mit csinálsz komé? — kérdi a huszár.
— Gyúrom a huszárok menázsiját — feleli a baka.

A dinár és a korona.

Egy megszállt szerb falu parancsnoksága rendeletet adott ki, hogy mindenkinek muszáj elfogadni a dinár mellett a koronát és a para mellett a fillért.

Másnap sopánkodik az egyik intéző tiszt:
— Nagy baj van a pénzekkel, kegyelmes uram.

— Micsoda? — pattant fel a parancsnok. — Csak tán nem merték megtenni a szerbek azt, hogy nem fogadják el a mi pénzünket.

— Azt nem — feleli a tiszt, — de nem fogadják el halálos ítélettel való fenyegetésre sem — a saját pénzüket.

A barátságos orvos.

Ez sorozási anekdota. Reggelenként a sorozó helyiségek előtt egész népesödület támad, jókedvű ifjak (sőt kevésbé ifjak is) várják szorongva, hogy beválik-e katonának.

Egy aggodalmaskodó ifjú sűrűg forog a várakozók között. Mindenkit megkérdez milyen ember az orvos, sokat vesz-e be, szigorú-e? Végre is megunják a szorongó kíváncsiságát, aki éppen egy olyant fog el, aki most jött ki a bizottság elől.

— Mondja, kérem, milyen ember az ezredorvos. Igaz, hogy nagyon szigorú?

— Ellenkezőleg, — nyugtatja meg a kérdezőt, — nagyon kedves, barátságos úr. *Mindenkit itt marasztal.*

Melyik a jobb dohány?

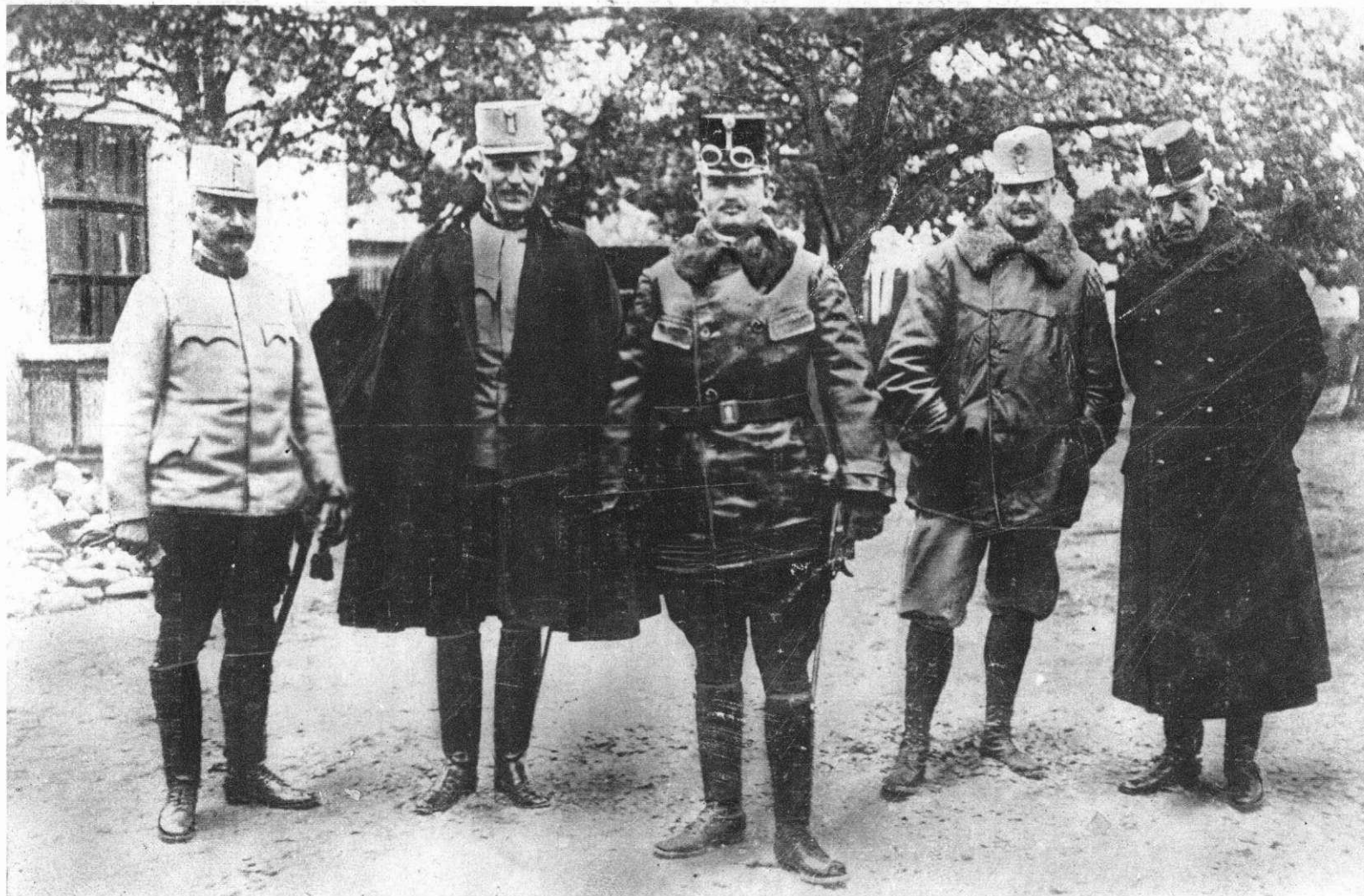
Napokig feküdtek vitéz honvédek a lövészárokban. A fenekellen, nyakig zökkenős rettenetes utakon bizony nehezen tudták utánuk szállítani az eledelt és dohányt. Egy pár napig, hogy nem kaptak menázsit, azt még csak valahogy elviselték a hadfiak, de a dohány hiányát szörnyen érezték.

Ilyen állapotban is nagyszerű rohammal tiporták szét az ellenséget. Az ütközet után vízsgálják a sebesülteket. Az egyik legény feje beszakadt.

— Itt ezt hogy szerezted? — kérdezi az orvos.

— A komám vágott főbe puskatussal.

— És miért?
— Mert összevesztünk azon, hogy tölgyfalevélből vagy bükkfalevélből lehet-e jobb dohányt pipálni?

Károly Ferencz József trónörökös a főhadiszálláson.